

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum sacramenta nouæ legis sint causa gratiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

**fū naturæ filio nō communicaret, uideretur nel A
ad impotentiam, nel ad inuidiam pertinere, & p̄ci-
pue secundum eos qui dicebant quod pater fi-
lium necessitate naturæ generat.**

Ad xvii. Dicendum, quod uerbum Dio. non est intelligendum quod intima fini ultimo coniungantur virtute causarum mediumarum, sed quia causa media disponunt ad hanc coniunctionem uel per illuminationem, uel quoque alio ministerio

per inunctionem, ut quocumq[ue] alio minitatio.
Ad xix. Dicendum, quo potestas illa datur est
Apostolis ad expellendum demones a corporib[us],
quod constat esse minus quam expellere peccatum
ab anima. Nec iterum datur ei est us, ut propria uit
rute demones expellerent, sed per invocationem
nominis Christi imperando per orationem, quod
poterat ex hoc quod dicitur Matthaei ultimo. In no
mine meo demona ciecent.

Ad x. Dicendum, quod sacerdos legalis, nec etiam per modum ministerij ad gratiae collationem operatur nisi remote p exhortationem & doctrinam. Sacra menta ueteris legis, quorum erat minister, gratiam non conferebant, sicut conferunt sacramenta nouae legis quorum est minister sacerdos euangelicus, unde sacerdotium nouum est dignus uereri, ut probat apostolus in epistola ad Hebreos.

Ad xxi. Dicendum, quod anima altera se habet ad uitam naturalem, & ad uitam gratie. Ad uitam enim gratie se habet, ut quod alio uiuit, ad uitam tunc naturae, ut, quo aliud uiuit, & ideo uitam gratie cōcire non potest, sed cōcita recipit, uitam uero naturae cōcitat, nec tñ eam cōcitat, nisi in quantum formaliter corpori unatur, non est autem possibili le quod anima alteri anima que uita gracia uiueret potest, formaliter unatur, unde non est simile.

Ad xxii. Dicendum, quod non est impossibile

AD XXII. Dicendum, quod non est impossibile aliquod agens agere secundum suam speciem, vel infra, sed supra suam speciem nihil agere potest. Gratia autem est supra naturam animae, culpa vero est in ea iuxta naturam respectu animalis partis, vel infra naturam respectu rationis, unde non est simile de culpa & gratia.

Ad xxxii. Dicendū, quod in minori mundo, si
hōe aliquid accidens spiritalē quod naturā non
excedit virtute creatā aliquiliter cauſatur, sc̄i-
entia a doctore in discipulo, non autem gratia, quia
naturam excedit. Anima uero sensibilis & vegeta-
bilis in ſta naturalem ordinem continentur.

Ad xxiiii. Dicendum, quod perfectio gratiae potior est perfectione naturae ex parte formae perfectientis, non aut ex parte perfectibilis. Nam quodammodo perfectius possidetur quod est naturale, quam quod est supra naturam, in quantum est naturali virtuti actus proportionatum, cuius proportionem donum supernaturale excedit naturale, & ideo propria uirtute non potest aliquod donum supernaturale transfundere, quamvis possit facere sibi simile in natura. Nec tamen hoc universali uerum est quia perfectiores creaturae sibi simile facere non possunt, ut sol non potest producere alium sole, nec angelus alium angelum: sed hoc tantum uerum est in corruptibiliibus creaturis, quibus uis generativa diuinus est prouisa, ut continuet esse fons spem, quod secundum individuum continuari non potest.

Ad xv. Dicēdū, q̄ duplex ē actus forma. Vn̄ q̄ est opatio, ut calefacere q̄ ē actus scđs, & talis actus forma supposito attribuitur. Alius vero act⁹ formæ ē materię informatio, q̄ ē ad⁹ primus, sicut uiuificare corpus ē actus aīaz, & talis actus supposito forma n̄ attribuitur. Sic at̄ iustificare ē actus iustitie, seu gr̄c.

ARTICVLVS

A R T I C U L U S I I I I .
Vtrum noue legis sacramenta sint causa gratie.

Varto queritur, utrum lacra nouæ legis sint causa gratiæ, & videatur quod non. Sicut enim dicit Bernardus, in sermone de Cœna Domini, Sicut canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per annum inuestititur, hec diuisiones gratiarum diuersis sunt traditæ sacramenta: sed liber non est causa canoniciæ, nec baculus Abbatæ, nec annus Episcopatus ergo nec sacramenta gratiæ.

¶ 2 Præter. Si sacrificium est causa gratiæ, aut principalis, aut instrumentalis, non autem principalis, quia sic iulus Deus græ est causa, vt dictum est. Nec instrumentum, qd omne instrumentum habet aliquam actionem naturalem, circa qd instrumentum altera operari, sacramentum autem cum sit quid corporale, non potest aliquam naturalem actionem habere circa

B **¶ 3.** Præt. Ois causa actiua, vel est perfectiua, vel dispositiua, vt ex verbis Anticen. haberit p̄fectiua sed factum non est causa gratiæ perfectiua, quia sic esset causa gratiæ principalis. Nec iterum dispositiua, quia dispositio ad gratiam est in eodem in quo est gratia, scilicet in anima, ad quam res corporalis non attingit. ergo sacramentum nullo modo est causa gratiæ.
¶ 4. Præt. Si est causa græ, aut per propriam virtutem, aut per aliquam superadditam, non per propriam virtutem, quia sic libet aqua sanctificare sicut aqua baptismi similiter nec per aliquam virtutem superadditam, quia omne quod recipitur in altero, recipitur in eo per modum recipientis, & sic cum sacram sit materia elementum, ut Hug. de S. Viæ dicit, non recipiet nisi virtutem materialem que non sufficit ad productionem formæ spiritualis. ergo sacramen

¶ 5 Præt. Illa virtus suscepta in materiali elemento,
aut erit corporeæ, aut incorporeæ, si incorporeæ cū
sit accidentis quoddam & subiecti eius sit corpus, acci-
dens erit dignitus subiecti, nam incorporei corpe-
nobilium est, aut sit virtus corporeæ, & causat gram
q̄ est forma spiritualis & incorporeæ, sicut q̄ effectus
sit nobilior causa, q̄ iterum est impossibile, ergo impos-
sibile est, q̄ facit in gram cauerit. Si dicatur q̄ huic
modo virtus superaddita non est quid completem in
aliqua specie, sed quoddam incompletum.
¶ 6 Sed contra, in complexum non potest esse causa comple-
ti: grautem quoddam completem est, ergo huic
modi virtus incompleta causa gratia esse non potest.
¶ 7 Præt. Perfectum agens debet habere pectum in-
strumentum: facia autem agunt, ut instrumenta
Dei, qui est agens perfectissimum, ergo debent esse
perfecta, & habere perfectam virtutem.
¶ 8 Præt. Secundum Dion. in 5. c. Cel. Hier. Lex diuinitatis
est per primam media, & per media ultima adducere,
ergo contra legem diuinitatis est, vt per ultima
reducantur media, uel prima in Deum: sed in ordi-
ne creaturarum corporales sunt ultimæ, substantiae
vero spirituales sunt primæ. ergo non est conue-
niens, q̄ per corporalia elementa gratia humana
menti conferatur, qua reducitur in Deum.
¶ 9 Præt. Secundum Dion. in 5. c. Cel. Hier. Lex diuinitatis

¶ 9 Prat. Aug. in li. 83. Quæst. distinguunt duplex
Dei actionem. Vnam, quam operatur per subiecta
creaturam, & alia quæ per scilicet immedieat facit,
& hinc est illuminare animas: sed gratiam conferre
anime est eam illuminare. ergo Deus non uitit
sacra, quasi in isto medio ad gratiam conferendam.
¶ 10 Prat. Si aliqua virtus elemento materiali conser-
tur, ut quam possit gram caufer, aut illa virtus ma-
Quæst. di. CS. Tho. QQQ net

QUÆS. XXVIII. DE GRATIA, ART. III.

net peractio sacramento, aut non: si manet, tunc in aqua baptismi postquam verbo uitæ est sanctificata, si aliquis baptizatur post baptismum alterius nullis verbis prolati, erit baptizatus, & falsum est: si autem non manet, cum non sit assignare aliquod corruptuum contrarium, per seipsum deficit, & hoc uidetur inconveniens, cum sit quoddam spirituale, & de maximis boni sex hoc quod est causa gratiae, vt tam subito euangeliat.

ca. 16. circa
scđto. 3.

¶ 11. Præt. Agens præstantius est paciente. Vñ Aug. probat 12. sup Genes ad literam, quod corpus non imprimet in aia similitudines quibz cognoscit, sed magis est remotu, vt corpus nō cōiunctum aia in ea causet formam græ supernaturalem q̄ quod corpus unitus in ea effectu naturalem cauet, ergo nullo modo videtur possibile quod hmo i corporalia elementa, quæ sunt in sacramentis, sint causa gratiae.

¶ 12. Præt. Efficacius anima disponit se ad habendam gratiam quam disponatur per sacramenta: quia dispositio, quæ se anima disponit, ducit ad gratiam si ne sacramento, non autem econuerso: sed anima quamvis se ad gratiam disponit, non ostenditur causa gratiae. ergo & si sacramenta aliquo modo ad gratiam disponant, non sunt dicenda causa gratiae.

¶ 13. Præt. Nullus artifex sapiens vñ instru aliquo nisi s'm cōuenienter instrui, sicut carpētarius nō vitetur malleo ad secundum: sed Deus est artifex sapiētissimus, ergo non utitur instru corporali ad effectum spiritualē, qui corporali naturæ non cōpetit.

¶ 14. Præt. Medicus sapiens fortioribz morbis fortiora adhibet remedias: sed moribz peccati est uche mentissimus. ergo ad eius curationem per gratiae collationem fortiora remedia Deus apponere debuit, & non corporalia elementa.

¶ 15. Præt. Recreatio animæ creationi debet respondere per similitudinem: sed Deus animam creauit nulla creatura mediata, ergo similiiter recreare debet per gratiam non mediante sacramento.

¶ 16. Præt. Habere auxilia signū est ipotentie agētis: sed instru coadiuant ad effectū principalis agētis, ergo Deo qui est potentissimus agens, nō cōpetit, vt per sacra, quæ per instrumenta, gratiam cōferat.

¶ 17. Præt. In omni instrumento requiritur sua naturalis actio, quæ aliquid conserat ad effectum intentum a principali agente: sed materialis elementi naturalis actio nihil facere vñ ad effectum gratiae, quam Deus in anima efficere intēdit, ablutio enim non magis de propere p̄spicit animam, quam ipsa aqua in baptismo. ergo huiusmodi sacramenta nō operantur ad gratiam per modum instrumenti.

¶ 18. Præt. Sacra sine ministro nō conferuntur. si ergo sacramenta sunt aliquo modo causa græ, & hoc erit aliquo modo causa gratiae, quod est contra dictum Aug. qui dicit, q̄ munisit non est collata potestas iustificandi, ne spes ponatur in homine.

¶ 19. Præt. In gratia dat spiritus sanctus, si ergo sacramenta sunt causa gratiae, erunt causa dationis spiritus sancti, quod est contra Aug. qui dicit, quod nulla creatura potest dare spiritum sanctum. ergo sacramenta nullo modo sunt causa gratiae.

SED CONTRA est, quod Magister dicit in 4. Sentent. dist. I. dissimiliens sacramentum nouæ legis sic,

Sacramentum est inuisibilis gratiæ visibilis forma,

vt imaginem gerat, & causa existat.

¶ 20. Præt. Ambr. dicit, q̄ græ est fortior culpa, & hoc patet ab Apoſt. Ro. 5. sed culpa causatur in anima per infectionem corporis. ergo græ p̄t causari in animam per sanctificationem corporalis elemēti.

¶ 21. Præt. Aut p̄ instrumentum factorum aliquid super-

radditur naturalibus elementis, aut nihil: si nihil, tunc non est aliquid collatum mundo in institutione sacramentorum, quod est inconveniens. si vero aliquid additur, cum non frustra addatur, erit effectuum alicuius, quod prius efficere nō poterat, sed non nisi græ, cu ad hoc sint sacramenta instituta. ergo sacramenta sunt effectiva græ. Sed di-

cendit, qd non additur nisi ordo quidam ad gratia.

¶ 22. Sed contra. Ordo relatio quidam est: relatione al-

tem fundat super aliquid ab solu, rōne cuius in ad aliiquid est motus per accidens. si ergo ad-

ditur ordo, op̄t̄ter quod aliquid absolutu addat,

¶ 23. Præt. Absolutu non cauitur a relatio, qua

relatum habet esse debilissimum. si ergo facien-

tis nihil additur nisi relatio per institutionem, non

poterunt ex institutione sanctificare, quod ei con-

tra Hug. de sancto Vict. Sed dicendum, quod illa

illa nō est causa sanctificationis, sed diuina pot-

tus sacramentis assistens.

¶ 24. Sed contra. Aut assistit diuina uirtus, qua ei

ipse Deus, alio mō sacramentis post institutionem

quam ante, aut non: si alio modo, non habe-

bunt effectum post institutionem alium quam an-

te si uero alio mō, cum Deus non dicat nouo

modo esse in cœatura, nisi per hoc quod noui ei

fecisti i cœaturam, oportebit quod aliquid de nouo

sit superadditū ipsis sacramentis, & sic id q̄ præ-

¶ 25. Præt. In quibusdam sacramentis requirentur

sancificatione, sicut in extrema unctione, &

confirmatione: sed illa sancificatione non inuidetur

ergo per eam aliqua uirtus spiritualis sacramen-

tiis confertur, ratione cuius esse poterunt gratiae ali-

quilibet causa, cum ad hoc illa uirtus ordinetur.

RESPON. Dicendum, quod sacramenta nouæ

legis esse aliquiliter causam gratiae necessariē po-

ni. Propter hoc enim lex occidere dicebat & trans-

gressionē augere, q̄ cognitionē peccati faciat.

gratia nero adiutrice in contra p̄sim non confe-

rebat, si ergo noua lex gratia non contenteret, sumi-

liter occidere dicere & trāgressionē auger,

cuius contrarium apostolica doctrina proficit.

I Non aut cōfert gratiam per solā instructionē, quia

lex uetus hoc habebat, sed per sua sacramenta ga-

tiā aliquiliter cōdā: unī ecclēsia non est cōfēta ca-

techismō, quo instruit accedēt, sed i superadditū

sacramenta ad gratia habēdā, q̄ ḡdē uetus legis

sacramenta nō cōfēbāt, sed i significabāt signū

uero ad instructionē pertinent. Sic ergo quia uel

lex tñ instruebat, eius sacramentaria erat gratia lo-

lū signū; quia uero non lex & i struit, & i sufficiat

eius sacramenta sunt gratia, & signū, & cā que

ro sunt cā, non cōdā mō oēs tradunt. Quicq̄ ad

cōnt quod sunt cā gratia, nō q̄ aliquid ad gratia

hēndam operent per aliquā uirtutē eis indicā, sed

quia in eō suēceptione gratia dātē Deo qui s̄c

sacramenta aliis, ut s̄c dicatur q̄ gratia per modū

cause linea qua nō, & ponunt exēplū de hoc quod

aliquis deferens denariū plūbeū accepit cētū lib-

bras, nō iō quia denariū plūbeū sit cā faciēs al-

quid ad acceptanceē cētū libram, sed quia sit

statutū ab eo qui p̄t dare, vt quicq̄ defert ratiō de

denariū accipiat tāta pecunia. Sit statutū etiā Deo,

quicq̄ accipit sacramētu nō fīt' grātia accipit

nō quidē a sacramētu, sed ab ipso Deo, & hoc id

dicit sensisse Magister in 4. Sen. dist. I. cu dīcēt fe.

nō ab illis. Hęc ār opinio n̄ vñ sufficiet dignitate

sacramētu nouæ legi saluare. Sit recte cōsidera-

re exēplū ab eis p̄positū, & alia similia nō inueni-

id quo

Lib. 15. de
trinit. ca. 26.
tom. 3.

id quod causam dicunt, sine qua non se habeat ad effectum nisi sicut signum. Denarius enim plumbus non est nisi signum acceptiois pecuniae, & baculus potestatis, quæ conferitur abbatii. Vnde si sic se habent sacramenta nouæ legis ad gratiam, sequitur quod solum signa gratia, & ita nihil habebunt praे sacramentis ueteris legis: nisi forte quod dicat quod sacramenta nouæ legis sunt signa gratiae simul cum eis data, sacramenta uero ueteris legis gratiae promissa. Sed hoc magis pertinet ad conditionem temporis, quam ad dignitatem sacramentorum: quia in tempore illo promittebatur gratia: nunc autem est tempus plenitudinis gratiae propter reparationem humanae naturae iam factam: unde secundum hoc sacramenta ita si tunc sufficiunt, cum toto eo quod nunc habent, nihil plus fecissent quam illa, nec illa nunc minus sacreret quam ita, nulla eis ad ditione facta. Et ideo aliter dicendum, quod sacra nouæ legis aliquid ad gratiam habendum operantur. Sed ad aliquem effectum operatur aliquid duplificiter. Vno modo, sicut per se agentes: & dicitur per se agere, quod agi per aliquam formam sibi inherenterem per modum naturæ completae, sive habeat illam formam a se, sive ab alio, aut naturaliter, aut violenter, per quem modum dicuntur illuminare Sol & Luna: calefacere ignis, & terrum ignatum, & aqua calefacta. Alio modo, aliquid operatur ad effectum aliquem instrumentaliter, quod quidem non operatur ad effectum per formam sibi in heretate, sed solum in quantum est motu a per se agentem. Hæc enim est ratio instrumentalis in quantum est instrumentum ut moueat motu: unde sicut se habet forma completa ad per se agentem, ita se habet motus quo moveretur a principali agente ad instrumentum, sicut ferrum operatur ad scandulum. Quamuis a ferraria habeat aliquam actionem, quod sibi competit secundum propriam formam ut diuidere, tamen aliquem effectum habet qui sibi non competit, nisi in quantum est motu ab artifice, sive facere rectam incisionem & convenientem formam artis: & sic instrumentum habet duas operationes: unam, quæ competit ei secundum formam propriam, aliam quæ competit ei secundum quod est motu a per se agente, quæ transcedit uitutem propriæ formæ. Dicendum est ergo quod nec sacramentum, nec aliqua creatura potest gratiæ dare per modum per se agentis, quia hoc solius uitutis diuinæ est, ut ex præcedentib[us] art. patet. Sed sacramenta ad gratiam operantur instrumentaliter: quod sicut patet. Damascenus in 3. lib. dicit quod humana natura in Christo erat uelut quoddam organum diuinitatis, & iō humana natura aliquid coicabat in operatione uitutis diuinæ sicut quod Christus tangendo leprosum mouendat: sicut in ipso tactu Christi coicabat instrumentaliter salutem leprosi. Sicut autem humana natura in Christo coicabat ad effectus diuinæ uitutis instrumentaliter in corporalibus. estribus: ita in spiritualibus: ut sanguis Christi pro nobis effusus habuit vim abluiuam peccatorum. Apo. 1. Luit nos a peccatis nostris Iesus Christus suo. & Ro. 3. Iustificati in sanguine ipsius, & sic humanitas Christi est instrumentalis causa iustificationis, quæ quidem a nobis applicatur spiritualiter per fidem, & corporaliter per facta; quia humanitas Christi & spiritus & corpus est, ad hoc sive ut effectum sanctificationis, quæ est Christi, in nobis percipiatur. Vnde illud est perfectissimum sacramentum, in quo corpus Christi realiter continetur, sive Eucharistia, & est oīum aliorum consummatioium, ut Dio. dicit in Eccl. Hier. Alia uero sacra participant aliquid de

A uirtute illa, quæ humanitas Christi instrumentaliter ad iustificationem operatur, ratione cuius sanctificatus baptismo, sanctificatus sanguine Christi dicitur ab Apost. Heb. 10. vnde passio Christi in sacramentis nouæ legis dicitur operari, & sic sacramenta nouæ legis sunt causa gratiae quasi instrumenti taliter operantia ad gratiam.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Bernardus insufficiens rationem sacramentorum nouæ legis tangit, loquendo de eis secundum quod sunt signa, & non secundum quod sunt causa.

B AD II. Dicendum, quod sacramenta nouæ legis non sunt causa gratiae principalis quasi per se agentia, sed causa instrumentalis: secundum modum aliorum instrumentorum habent duplicum actionem, unum quod excedit formam propriam, sed est ex uirtute formæ principalis agentis. I. Dei, quæ est iustificare: & aliam, quam exercet secundum formam propriam, sicut ablucere, vel ungere, & hec actio attingit corporaliter ipsum quidem hominem qui iustificatur f[ac]tum corpus per se, & f[ac]tum animam per accidens, quæ huiusmodi corporalem actionem sentit. Spiritualiter uero attingit ipsam aliam in quantum ab ea percipitur in intellectu, ut quod dam signum spiritualis mundationis.

C AD III. Dicendum, quod quia ultimus finis responderet primo agenti tanquam principalis, iō non principaliter agentibus non attribuitur ultimus finis, sed dispositio ad finem ultimum, sic sacramenta dicuntur esse causa gratiae per modum instrumentorum disponientium.

D AD IV. Dicendum, quod sacramenta non operantur ad gratiam per uirtutem propriæ formæ, sic enim operantur ut per se agentia: sed operantur per uirtutem principalis agentis. I. Dei in eis existentem, quæ quidem uirtus non habet esse completum in natura, sed est quid incompletum in genere enitis, quod patet ex hoc quod in instrumentum mouet in quantum mouetur, motus autem est actus imperfectus secundum Philosophum: unde sicut illa que mouent, in quantum sunt iam quasi in termino non motus assimilata agenti, mouent per formam prestatæ: ita illa quæ mouent prout sunt in ipso moueri, mouent per uirtutem incompletam, & h[oc]modi uirtus est in aere ad mouendum uisum f[ac]tum quod immutatur a calore partitis ut in fieri, non ut in facto esse: unde species coloris est in aere per modum intentionis, & non per modum entis completi sicut est in parte. Et similiiter sacra operantur ad gratiam prout sunt quasi mota a Deo ad hunc effectum, quod quidem motus attenditur f[ac]tum institutionem, sanctificationem, & applicationem ad eum qui accedit ad sacra, unde habent uirtutem non per modum entis completi, sed quasi incomplete, & sic non est inconveniens quod uirtus spiritualis sit in remateriali, sicut species colorum sunt spiritualiter in aere.

E AD V. Dicendum, quod uirtus illa neque potest dici corporea, neque incorporea proprie loquendo, corporum, & incorporeum sunt differētia entis completi: sed propriæ uirtus ad incorporeum, sicut motus magis: id ad ens quæ ens: obiectio autem procedit ac si uirtus esset quædam forma completa.

F AD VI. Dicendum, quod incompletum non potest esse causa completae sicut per se agens, potest tamē incompletum ordinari aliquanter ad completum per modum cause instrumentalis, sicut dicimus motum instrumenti esse causam formæ inducere a principali agente.

G AD VII. Dicendum, quod per p[ro]fectione instrumenti Quæst. dis. S. Tho. OOO 2 non

4. Phil. 1. reg.
15. 10. 7.

QVÆS. XXVII. DE GRATIA, ART. V.

non est qđ agat per virtutem completam, sed qđ agat inquantū mouē, & ita per virtutē incompletā: vñ non sequitur sacramenta esse imperfecta instrumenta, quis virtus eorum non sit ens completem.

A d viii. Dicendum, quod instrumentum comparatur ad actionem magis ut quo agitur, quā ut quod agit, principalis n. agentis est, ut agat instrumento: & si quis ultima non reducant media, vel suprema in Deum, possunt tñ ultima habere, ut quib. fiat redditio superiorū & mediorū in Deū. Vñ Dion. dicit quod naturale est nobis ut per sensibilitā Deū manuducamus: & hāc ēt cām assignat necessitatis utilib. sacramētorū in i.c. C. Hier.

A d ix. Dicendū, qđ illuminare aliam Deo cōpetit nulla creatura mediāte qđ ad illuminationē aīa agat, sicut principale & per se ages; pōt tñ esse aliquod mediū agens instrumentū aliter, & dispositiū.

A d x. Dicendum, quod quadam sacramenta sunt, in quib. requiritur materia sanctificata, sicut in extrema unctiōne, & confirmatione: quadam uero sunt in quibus non requiritur ex necessitate sacramenti. In omnib. igitur uerū est, quod virtus sacramenti non consistit in materia tñ, sed in materia & forma simili, que duo sunt unum sacramētum: unde quantumcumque applicetur materia sacramēti ad hominem sine debita forma uerborum, & aliis que ad hoc requiruntur, non sequit sacramenti effectus. Sed in sacramentis quā indigent materia sanctificata, manet virtus sacramenti in materia post usum sacramenti partialiter, sed non complete. In sacramentis uero que non indigent materia sanctificata, nihil remanserit post sacramenti usū: unde aqua in qua celebratus est bapti-
mus, nihil plus habet quam alia aqua, nisi forte ppter permissionem chrismati, quod tamen nō est de necessitate sacramenti: nec est incoueniens ut virtus illa cesset, quia virtus illa se haberet ut in fieri existēs & moueri, ut dictū est, & huiusmodi cessante motione momentis. Statim, n. quād mo- uens cessat mouere, & mobile cessat moueri.

A d xi. Dicendum, quod quāvis corporis elementum sit ignobilis anima, & propter hoc non possit aliquid efficiere i anima uirtute propria na- turæ, potest tamen aliquid efficiere in anima prout est instrumentum agens in virtute diuinā.

A d xii. Dicendum, quod anima agit disponen- do gratiam uirtute naturae propriei, sacramen- tum autem uirtute diuinā ut eius instrumentum, & ideo non est simile.

A d xiii. Dicendum, quod sacramentum secun- dum propriam formam significat, vel natum est significare effectum illum, ad quem diuinus or- dinatur, & secundum hoc est conueniens instrumentum: quia sacramenta significando causant.

A d xiv. Dicendum, qđ sacramenta nouē legis non sunt infirma remedia, sed ualida, in quantum eis Christi passio operatur. Sacraenta uero veteris legis, quā passionem Christi precesserunt, dicū tur infirma, ut patet Gal. 5. Conuersi estis ad infir- ma & egena elementa.

A d xv. Dicendum, qđ creatio nihil presupponit, circa quod posset fieri instrumentalis agentis actio, recreatio uero presupponit, & ideo nō est simile.

A d xvi. Dicendū, qđ Deus non uitetur instrumentis: uel: causa mediis in sua actione propter sui indigentiam, sed propter effectuum conuenientiā. Conueniens enim est ut nobis diuina remedia ex hibeat secundum modum nostrum, id est, per sensibilitā, ut Dion. dicit, i.c. Cœlest. Hier.

F **A d xvii.** Dicendum, quod actio naturalis materialis instrumenti adiuuat ad effectum sacramenti, in quantum per eam sacramentum suscipiens applicatur, & inquantum sacramenti significatio per actionem predictam compleetur, sicut significatio baptistī per ablutionem.

A d xviii. Dicendum, quod aliqua sacra sunt, in quib. non requiritur determinatus minister, sicut patet in baptismō, & in talibus virtus sacri nullus minister constituit in ministro. Quadam vero sacramenta sunt, in quibus requiritur minister determinatus, & horum uirtus partialiter constituit in ministro, sicut in materia & in forma: nec tamen sufficiat dī minister nisi per modum ministerii, inquantu opatur ad iustificationē conferendō sacramentū.

G **A d xix.** Dicendum, qđ spiritus sanctus non dī nisi ab eo, qđ causat grām sicut principale agens, qđ solus Dei est: & iō solus Deus spiritum sanctū dat.

ARTICVLVS V.

Vtrum in uno homine sit una tantum gratia grām faciens.

Q Vinto queritur, utrum in uno homine sit una tantum gratia grām faciens. Et uidetur non. Nihil enim contra seipsum diuiditur per operantē, & cooperantem. ergo diuersa sunt gratia, operans, & cooperans, & sic in uno homine nō est una tñ gratia grām faciens. Sed dicendum, qđ est una gratia secundū habitum opans & cooperans, sed diuisio sumi secundū diuersos adiutorios.

H **¶ 1** Sed contra: Habitus distinguitur per actus, si igitur actus sunt diuersi, utriusque gratia non poterit esse habitus.

¶ 2 Pr̄t. Nullus habet necessē petere id quod am habens: sed habens gratiam pr̄euentem nesciebat petere subsequenter, secundum Aug. ergo non est una gratia pr̄euentem & subsequenter. Sed dicebatur, quod habens gratiam pr̄euentem non poterit gratiam subsequenter in qua aliam gratiam, sed quasi eiusdem gratia conformatio-

¶ 3 Sed contra. Gratia est potentior quā natura, sed homo in statu naturæ integræ potest habere, in eo quod acceperat, ut dicitur 24. dist. 2. l. 1.

¶ 4 Igo ille qui accepit gratiam pr̄euentem potest ea statre, & sic non habet necessē hoc petere.

¶ 5 Pr̄t. Forma diuersificatur secundum diuersitatem perfectibiliū, sed gratia est forma diuinitatis, cū ergo uirtutes sint multe, gratia nō poterit esse.

¶ 6 Pr̄t. Gratia pr̄euentiens pr̄euerat ad gloriam, in Aug. dicitur: Prauenit ut pietas uiuanus, subsequitur ut cum uiuimus: pr̄euentit ut uocemus, subsequitur ut glorificemur. Alio autē est gratia vie, & gratia pati, cū nō sit eadē perfectione naturæ condite, & naturæ glorificata, ut magister dicit in 3. dist. 2. ergo gratia pr̄euentiens & subsequens non sunt idem.

¶ 7 Pr̄t. Gratia operans pertinet ad actus interiorē Aug. dicit quod pr̄euentit ut uelut, & insititia, & alia huismodi ad actus exteriorēs: ergo non est eadem gratia operans & cooperans, sive pr̄euentiens & subsequens.

¶ 8 Pr̄t. Sicut culpa est defectus in anima ex parte affectus, ita ignorantia ex parte intellectus: sed mulius habitus unus expellit omnem ideo, ut anima de intellectu ergo nec potest esse unus habitus qui expellat omnem culpam ab effectu: sed gratia expellit omnem culpā, ergo gratia nō est unus habitus.

P Pr̄t.